

Planten

Vaste planten

Vaste planten vormen in de traditionele borders de hoofdmoot, zij geven kleur aan de tuin. In de loop van de eeuwen zijn er veel trends geweest in de soorten en wijze van aanplanten. Planten die onder het groene erfgoed vallen, verdienen extra aandacht. Het kan maar zo zijn dat ze uit de mode raken en verwijderd worden. Het herkennen van cultivars is belangrijk. Gooi niet te snel een plantensoort eruit om hem voor een andere te vervangen. Bewaar in ieder geval, al is het in een hoekje van de tuin, de oude plant.

Onderhoud

Vaste plantenborders zijn arbeidsintensieve onderdelen van de tuin. Loop ze iedere week op onkruid na en trek regelmatig snel uitdijende soorten eruit tot de bedoelde hoeveelheid. Ook opbinden en steunen van slappe of omgewaaide planten is een wekelijks terugkerend werk. Breng in het voorjaar bij de ontluikende groei steunmateriaal aan bij de planten waarvan bekend is dat ze ondersteuning bij de groei nodig hebben. Kies als steunmateriaal rijshout, takken uit de tuin of gekochte ijzeren steunen.

Afknippen en mesten

De eerst bloeiende vaste planten kunnen na de bloei afgeknipt worden. Knip de planten af als de bladeren opzij vallen en er in het hart al nieuwe kleine blaadjes zichtbaar worden. Soms kan door afknippen ook een bloei uitgesteld worden. Knip bij planten die zich erg uitzaaien, na de bloei de bloeistengel weg. Zo wordt voorkomen dat ze zaad maken. In het najaar kunnen omgevallen en lelijke planten afgeknipt worden en weggebracht naar de composthoop. Bij mooie verdroogde bloeiwijzen wacht je hiermee tot het vroege voorjaar. Zij hebben in de kale wintermaanden nog een decoratieve functie in de tuin. Knip ze in het vroege voorjaar af, geef ze compost en bemesting en het nieuwe seizoen kan weer beginnen.

Hoe houd je ze vitaal?

Er zijn langlevende en kortlevende vaste plantensoorten. Vooral voor de kortlevende zoals de ridderspoor, is het belangrijk om ze eens in de paar jaar op te graven, ze te scheuren en de jonge stukken met compost weer terug te planten. Zo blijven ze mooi en groeikrachtig.

Tip

Een border het hele jaar door mooi en gevuld houden is lastig. Er gaat altijd wel wat mis of er gaat een plant dood. Om dit voor te zijn is het aan te raden om een aantal planten in pot op te kweken. Zij kunnen het ontstane gat opvullen.

Jaarkalender

Planten	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	Materiaal	Opmerkingen	Frequentie
Vaste planten			x												
Steunmateriaal aanbrengen							x						Gekocht materiaal of eigen rijshout	Pas hoogte aan op hoogte van de plant	Verschilt per plant
Onkruid wieden				x	x	x	x	x	x	x			Schoffel, scherpel, emmer	Controleer ook in de planten	Iedere week in groeiseizoen
Snoeien			x	x	x	x	x	x	x	x			Snoeischaar	Afval afvoeren	Verschilt per plant
Scheuren													Spade	Opnemen, scheuren en groeiachtigste delen terugplanten. Rest afvoeren.	Voorjaar, voor de groei
Opbinden		x			x	x	x	x	x	x			Bindmateriaal, rijshout		Indien nodig
Mesten													Compost, meststoffen		Voorjaar

Wisselbeplanting en eenjarigen

Volop kleur en eindeloze variatiemogelijkheden. Dat bieden eenjarigen en aan de seizoenen aangepaste wisselbeplanting. Deze worden meestal in mei of juni in aparte bedden of potten aangebracht. Zo kan attractieve beplanting worden gerealiseerd op belangrijke plekken: voor een gebouw of bij de ingang.

Er zijn twee soorten gebruik van wisselbeplanting: planten die per seizoen worden gewisseld (seizoen beplanting) of die door hun samenstelling een wisselend beeld geven. Met name als planten in potten worden gehouden, is het geven van water en voeding erg belangrijk. Meerjarige planten moeten net als struiken jaarlijks gesnoeid worden

Planten

De plantperiode hangt af van de periode waarin de planten bloeien. In het najaar (oktober) geplante bollen van vroegbloeiende planten geven in het voorjaar kleur. De zomerbeplanting kan een vorm van eenjarigen zijn. Deze wisselbeplanting wordt altijd in potgrond geplant. Drainage is belangrijk, dus voorzie de pot eerst van hydrokorrels of potscherven onder de potgrond. Duw de aarde voor het planten al goed aan. In de zomer kan de beplanting vrij ruim gezet worden omdat de plant door groeit. Neem bij winterbeplanting genoeg planten en plant deze goed aan de rand. In dit seizoen groeien ze niet veel meer, dus plant de pot of border goed vol. De planten kunnen gecombineerd worden met bijvoorbeeld violen of besdragende planten.

Jaarkalender

Planten	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	Materiaal	Opmerkingen	Frequentie
Wisselbeplantingen en eenjarigen					x	x									
Planten					x					x			Spade, potgrond	Water geven na planten	Een keer per jaar
Verwijderen										x			Spade, kruiwagen	Winterbeplanting in mei verwijderen bij planten zomerbeplanting, andersom in oktober	
Winterbeplanting/bollen planten													Spade	Ruim voor de vorst	1 x per jaar

Kuipplanten

Kuipplanten vormen een heel apart onderdeel van de entourage van groen erfgoed. Oorspronkelijk gehouden als pronkelement ('kijk mij met die bijzondere planten van ver weg'), vormen ze nu onderdeel van ons horticulturele erfgoed. Wat te denken van de citrus, die zo sterk met het huis van Oranje verbonden is? Deze groep van planten staat meestal in potten en moet vorstvrij overwinteren in oranjerieën en kassen. Bij goede verzorging kunnen kuipplanten enige honderden jaren oud worden.

Snoeien

Snoeien is een essentieel onderdeel van de verzorging. Over het algemeen geldt dat de planten hanteerbaar moeten blijven, dus niet te groot moeten worden. Ze horen echter ook niet te dicht gesnoeid te worden. Bloei en vruchtvorming zijn belangrijk en verschillen per plant. Zo zijn er kuipplanten die net als rozen fors teruggesnoeid worden, zoals de fuchsia, maar er zijn er ook die alleen maar bloeien als ze juist niet gesnoeid zijn.

Water doseren

Planten in potten vragen een uitgebalanceerde hoeveelheid bemesting en water. Te weinig mest en de plant groeit of bloeit niet, te weinig of juist te veel water en hij groeit niet.

Eén keer te weinig water geven kan een hele periode van keurig op tijd water geven helemaal tenietdoen. De plant is dan al dood of heeft een lange hersteltijd nodig.

Zoals bij al het water geven geldt: eerst voelen hoe vochtig de kluit nog is en dan pas water geven. De situatie verschilt namelijk per potsoort en per potgrootte. In plastic potten verdampt minder water dan in terracottapotten, grote potten houden meer water vast dan kleine. Watergift is uiteraard ook afhankelijk van het weer en alle andere omstandigheden. Voor flinke kuipplanten is om de dag in hoogzomer voldoende of als het minder warm is eens in de week. Geef veel water, het mag ruim onderuit de pot lopen. Water op omgevingstemperatuur is beter dan koud water, regenwater is weer beter dan leidingwater.

Naar binnen en naar buiten

De periode dat kuipplanten buiten staan is traditiegetrouw van half mei (na ijsheiligen) tot half oktober. Door de klimaatverandering verschuift deze periode. Planten kunnen nu vaak eerder naar buiten en later naar binnen. Houd wel rekening met de volgende factoren:

1. Hoeveel planten moeten vervoerd worden en hoeveel tijd kost dat? Mocht het onverhoopt gaan vriezen moet er snel gehandeld kunnen worden.
2. Hoe nat is de kluit? Deze mag niet te nat zijn bij het binnen zetten, dan gaan de wortels rotten. Vandaar dat na het binnen zetten er weinig of geen water gegeven wordt.

Plaatsing in de kas

Om de plant rondom mooi te houden is de plaatsing in de oranjerie of kas van belang. Hou rekening met de lichtkant: de kant van de plant die in de zomer aan de noordkant stond, de donkere kant, moet in de kas aan de lichte kant worden gezet.

De overwintering van planten is een samenspel van temperatuur, luchtvochtigheid en licht. Deze drie factoren moeten met elkaar in verhouding zijn. Lage temperaturen hebben de voorkeur boven hoge, maar geef dan ook minder water.

De kas uit

De planten in potten vragen door hun relatief kleine doorwortelbare kluit ook een aangepaste bemesting. In de late winter, vlak voor het naar buitengaan, wordt de eerste gift gegeven. Vloeibare mest om de zes weken garandeert een verdere goede groei.

Verkuipen

Het uit de pot halen, de kluit bijsteken en weer opnieuw in dezelfde pot zetten, is een werkje dat maar eens in de vijf tot tien jaar wordt uitgevoerd. Let er bij het 'verkuipen' op dat elke plantensoort zijn eigen potgrondmengsel nodig heeft. Speciale aandacht voor een goede drainage is altijd vereist.

Jaarkalender

Planten	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	Materiaal	Opmerkingen	Frequentie
Wisselbeplantingen en eenjarigen					x	x									
Planten					x					x			Spade, potgrond	Water geven na planten	Een keer per jaar
Verwijderen										x			Spade, kruiwagen	Winterbeplanting in mei verwijderen bij planten zomerbeplanting, andersom in oktober	
Winterbeplanting/bollen planten													Spade	Ruim voor de vorst	1 x per jaar

Wet- en regelgeving

Houd bij beheer en onderhoud altijd rekening met de wet- en regelgeving met betrekking tot flora en fauna.

Veel planten en dieren zijn beschermd via de [Natuurbeschermingswet](#).

Zo mogen er geen werkzaamheden verricht worden tijdens het broedseizoen van 15 maart t/m 15 juli. Meer informatie: www.natuurindegemeente.nl

Gedragscode Natuurbeheer 2016-2021

De [Gedragscode Natuurbeheer](#) is een hulpmiddel voor de planning en uitvoering van natuurbeheer. Indien natuurbeheerders deze code volgen, kunnen zij reguliere werkzaamheden uitvoeren zonder in strijd te handelen met de Natuurbeschermingswet. Er geldt dan een vrijstelling van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet en de beheerder hoeft geen ontheffing aan te vragen. Denk hierbij aan een kalender voor het omzagen van hout (niet in een bos) die aangeeft wanneer broedvogels, reptielen, amfibieën en planten kwetsbaar zijn.

Disclaimer

Het digitale Handboek Groen is een bundeling praktische informatie over het onderhoud van buitenplaatsparken en -tuinen. Het is een bundeling waarin niet alle visies zijn opgenomen en mogelijk ook visies door de tijd heen veranderen. Mocht u iets lezen of aangepast willen zien, kunt u contact opnemen met Landschap Erfgoed Utrecht.

De foto's in dit Handboek zijn aan ons vrijgegeven door www.helenesbeeld.nl. Dit beeldmateriaal mag niet verder worden verspreid, tenzij er uitdrukkelijke toestemming van de fotograaf is gegeven.

Colofon

Handboek Groen is een uitgave van Landschap Erfgoed Utrecht en kwam mede tot stand dankzij een bijdrage van de provincie Utrecht.

Tekst: Juliette Jonker-Duynstee

Redactie: Floor Tinga, Daniëlle Schalkwijk

Foto's: Helene Blaak

Coördinatie: Daniëlle Schalkwijk

Copyright Handboek Groen © 2021, Landschap Erfgoed Utrecht

info@landschaperfgoedutrecht.nl

Alle rechten voorbehouden

Handboek Groen is een uitgave van Landschap Erfgoed Utrecht. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.